SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 9 Jild 4
2024

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I9Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 9 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймахамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ҳодим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
4-jild, 9-son (Sentyabr, 2024). -400 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Xaynazarov Baxromjon Baxtiyorovich
RIVOJLANGAN O'RTA ASRLARDA PIRENEY YARIM OROLIDAGI KORTESLARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI O'RNI 10-14

Azizbek Xolliyev
XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA ROSSIYA TOG'-KON SANOATIDA BRITANIYA SARMOYASINING TUTGAN O'RNI 15-20

Mahkamov Abdiqayum Mahkamovich
SUDYALAR OLIY KENGASHINING SUDYALAR KORPUSINI SHAKLLANTIRISHDA TUTGAN O'RNI (TARIXIY TAHLIL) 21-25

Eshimov Shaxridin Xujayorovich
SUD – HUQUQ TIZIMIDAGI TARG'IBOTCHILIK FAOLIYATI VA MA'NAVIY – MA'RIFIY ISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) 26-31

Намазова Умида Нормурадовна
ИЛК ЎРТА АСРЛАР СУҒДДА НИКОҲ: ШАКЛЛАНИШИ, ТАРИХИЙ ИЛДИЗЛАРИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ 32-41

Самадов Искандар Исматович
ХОРАЗМ ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (ХХСР)ДА ЕР-СУВ МАСАЛАСИ 42-48

Rustamova Madina Musoqulovna
SAMARQAND VILOYATI XOTIN-QIZLARNING ILM-FAN, TA'LIM VA INNOVATSIYALARGA QO'SHGAN HISSASI 49-56

Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna
SOVET DAVRIDA KITOB TAQIQLARIGA NISBATAN O'ZIGA XOS SENZURA AMALIYOTLARI... 57-64

Tursunov Javlonbek Akrom o'g'li
MUQADDAS QADAMJOLAR. SAMARQAND SHAHRINING TARIXIY TOPONOMIYASINING MUHIM TARKIBIY QISMI 65-68

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Tolipova Baxtigul
MAMLAKAT OZIQ-OVQAT SANOATIGA YO'NALTIRILGAN INVESTISIYALARNING EKONOMETRIK TAHLILI 69-77

Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PUL-KREDIT SIYOSATI KO'RSATKICHLARI TAHLILI 78-83

Амбарцумян Анастас Алексеевич, Хасанова Руфина Раисовна
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ 84-96

Meliyeva Nargiza Eshboyevna
INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA RIVOJLANGAN DAVLATLARING TAJRIBASI 97-104

Исраилов Рустам Ибрагимович
КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ 105-109

Jumaniyazov Inomjon To'raevich
APPLICATION OF ESG PRINCIPLES IN THE ACTIVITIES OF SOVEREIGN INVESTMENT FUNDS 110-120

Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li
MINTAQAVIY MEHNAT BOZORIDAGI ISHCHI KUCHIGA TALAB VA TAKLIFNI ISTIQBOLLASHTIRISH YO'LLARI 121-129

Mirxamidova Zahinabonu Mirxamid qizi
ROBOTLASHTIRISH DAVRIDA MEHNAT BOZORINING O'ZGARISHI: TO'RTINCHI SANOAT INQILOBI MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI........ 130-138

Kalbayev Muratbay Aytbaevich
AYLANMA MABLAG'LARNI TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI 139-144

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ernazarova Yorqinoy Ollaberganovna
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA KADRLAR XIZMATINI TASHKIL ETISH: ODOB-AXLOQ QOIDALARI VA KASBIY MADANIYAT TALABLARIGA RIOYA ETILISHINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI 145-155

Ahrorova Shahlo O'rinboyevna
GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY QADRIYATLARNING TAKOMILLASHUVI JARAYONI 156-161

Рахманов Баҳодир
АЛИШЕР НАВОИЙ КОМИЛ ИНСОН КОНСЕПСИЯСИДА СИНЕРГЕТИК ҒОЯЛАР ИНЪИКОСИ 162-170

Нуралиева Насиба Ахмадкуловна
ЖАДИД МУТАФАККИРЛАРИ ИЖОДИДА ТАРБИЯГА ОИД ҚАРАШЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ 171-176

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Fayzulloyev Otabek Muhamadovich
KATTALAR FOLKLORINING TARKIBIY QISMI – BOLALAR FOLKLORI HAQIDA........ 177-184

Токимбетова Гулбахор Абатбаевна
ЎЗБЕК-ҚОРАҚАЛПОҚ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ИРФОНИЙ ОБРАЗЛАР........ 185-190

Yusupova Sadokat Alijon qizi
"BOBURNOMA"NING YAPONIYADA O'RGANILISHI 191-197

Xudoyberdiyeva Gulmira Allaberdi qizi
JAHON TILSHUNOSLIGIDA POLISEMIYA HODISASIGA LINGVISTIK YONDASHUV (RUS VA INGLIZ TILSHUNOSLIGI MISOLIDA) 198-201

Tangriyev Valisher Azamovich
SOMATIK IFODALAR ORQALI BERILGAN PARALINGVISTIK VOSITALARNING QIYOSIY TADQIQI: "ANOR" HIKOYASI MISOLIDA 202-206

Abulova Zilola Azimovna
INGLIZ AFORIZMLARINING TARKIBIDA BIR JUMLA HAMDA QO‘SHMA GAPLAR BILAN IFODALANGAN AFORIZMLAR XUSUSIYATLARI 207-201

Qurbonova Dilnoza Olimovna
TYPES AND FUNCTIONS OF ADVERTISEMENT IN ENGLISH AND UZBEK 210-216

Quljanova To‘lg‘anoy Shodiyor qizi
ASQAR MAHKAM IJODIDA BUVI OBRAZINING O‘ZIGA XOSLIGI 217-221

Babajanova Aziza Rustamovna
ABDULLA ORIPOV SHE’RIYATIDA BAHOR MAVZUSINING BADIIY TALQINI 222-227

Khursanova Laylo Bakhtiyarovna
REPRESENTATION OF THE CONCEPT OF “PATIENCE” IN SPECIAL ENGLISH DICTIONARIES 228-232

Diyorova Mohlaroyim Xamza qizi
O‘ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SIFAT SO‘Z TURKUMI TADQIQI 233-238

Samadova Visola Baxtiyor qizi
INGLIZ, O‘ZBEK VA RUS TILLARIDA ANTONIM KOMPONENTLI FE’L FRAZEOLOGIK BIRLIKLARLARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI 239-242

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Тўлаганова Гулчехра Захитовна, Ғофурова Дилафруз Мурод қизи
АЁЛЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШНИ РЕЖАЛАШТИРИШ, ЮЗАГА КЕЛАДИГАН ТЕРГОВ ВАЗИЯТЛАРИ ВА ВЕРСИЯЛАРНИ ИЛГАРИ СУРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 243-252

Tosheva Maftuna Anvar qizi
INSON A’ZOLARI VA TO’QIMALARINING TRANSPLANTATSIYASI BILAN BOG’LIQ JINOYATLAR 253-262

Ikramov Sherzod Raximdjanovich
VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI MODDIY TA’MINLASHDAN BO‘YIN TOVLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 263-266

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Tohirova Mohigul Umir qizi
KO‘RISHDA NUQSONI BOR SHAXSLARNING IJTIMOIY UMIDSIZLIK DARAJASINI PSIXOLOGIK O‘RGANISH. (L.I.VASSERMANNING “IJTIMOIY FRUSTRATSIYA (UMIDSIZLIK) DARAJASINI DIAGNOSTIKA QILISH METODOLOGIYASI” ASOSIDA) 267-274

Nasriddinov Dadaxon Komiljonovich
OLIY HARBIY TA’LIMDA FIZIKA O‘QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN OLIB BORILGAN PEDAGOGIK TAJRIBASINOV ISHLARI VA ULARNING NATIJALARI 275-281

Xojaniyazova Inkar Jumanazarovna
BOSHLANG‘ICH TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDA DIDAKTIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH MASALALARI 282-292

Ashurova Marhabo Sayfulloyevna
BUXORO JADIDLARI VA YANGI USUL MAKTABLARIDA O‘QITISH IMKONIYATLARI 293-301

Алимова Нигора Исраиловна
ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА В ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ, НАХОДЯЩИХСЯ НА ДЛИТЕЛЬНОМ ЛЕЧЕНИИ 302-308

Mamajonova Gulnoza Karimovna
IJTIMOIY FANLARNI TEXNIKA YO‘NALISHI TALABALARIGA O‘QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI 309-313

Axmadjanova Madina Maxmudjon qizi
GRAMMATIK MINIMUM VA UNI O‘QITISH METODLARI 314-319

Norboyev Zafar Abdumuminovich
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA CEFR ME’ZONLARI ASOSIDA YANGI AVLOD DARSLIKLARINI YARATISH TEXNOLOGIYALARI 320-323

Axmedova Zuxraxon Tulyanbayevna
QO‘L TO‘PI O‘YININING JISMONIY JIHATDAN O‘QUVCHILARNING O‘QISHNI TUSHUNISHLARIGA TA’SIRI 324-329

Юсупова Заррина Курбоновна
УНИКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ И ВЫЗОВЫ В РАЗВИТИИ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ 330-334

Ravshanova Xafiza Komilovna
MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARIDA TANQIDIY FIKRLASH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI 335-340

Nurbayeva Xolniso Uralovna
GENDER STREOTIPLAR GENDER MADANIYATNING TARKIBIY QISMI SIFATIDA 341-345

Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi
BO’LAJAK O’QITUVCHILARNING TIZIMLI FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH MUHIM PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA 346-351

Mustayeva Guliston Bo‘riboyevna
TIBBIY TA’LIMDA AKS ETTIRISH AMALIYOTINING AHAMIYATI: UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISHGA KO’MAKLASHISH........ 348-356

Ahmedbekova Maxpuzaxon
TASVIRIY SAN’AT DARSLARIDA O‘QUVCHILAR BILIMINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK VA INNOVATSION JIHATLARI 357-362

Utkirov Abbos Meyliyevich
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPACT ON HIGHER EDUCATION QUALITY AND EFFICIENCY 363-388

Xodiyeva Gulhayo Hasan qizi
BOSHLANGICH SINF O‘QUVCHILARIDA MATEMATIKA FANI ORQALI TANQIDIY-TAHLILIY HAMDA MA’LUMOTLARNI TAHLIL QILISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI........ 389-393

Maxliyo Qalandarova
UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA MATEMATIKA DARSLARIDA O‘QUVCILARNING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH SHAKLLARI VA USULLARI........ 394-399

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 4 | Issue 9 | 2024
ISSN Online: 2181-1342

Received: 30 August 2024
Accepted: 5 September 2024
Published: 15 September 2024

Article / Original Paper

CURRENT PROBLEMS OF TEACHING SOCIAL SCIENCES TO ENGINEERING STUDENTS

Mamajonova Gulnoza Karimovna
Falsafa fanlari boʻyicha falsafa doktori(PhD), Namangan muhandislik-qurilish instituti Ijtimoiy fanlar kafedrasi katta oʻqituvchisi

Abstract. This article is devoted to the analysis of current problems that arise in the process of teaching social sciences to technical students. Social studies play an important role in the education system because they shape the worldview of students and prepare them as active citizens in society. However, the motivation of technical students to social sciences, their importance in the educational process and difficulties related to pedagogical methods are analyzed as problems. The article also provides recommendations on the use of advanced pedagogical approaches and methods in teaching social studies.

Key words: Social sciences, technical direction, educational process, pedagogical methods, student motivation, pedagogical approaches

IJTIMOIY FANLARNI TEXNIKA YOʻNALISHI TALABALARIGA OʻQITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Mamajonova Gulnoza Karimovna
Falsafa fanlari boʻyicha falsafa doktori(PhD), Namangan muhandislik-qurilish instituti Ijtimoiy fanlar kafedrasi katta oʻqituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola ijtimoiy fanlarni texnik yoʻnalishdagi talabalarga oʻqitish jarayonida yuzaga keladigan dolzarb muammolarni tahlil etishga bag'ishlangan. Ijtimoiy fanlar ta’lim tizimida muhim rol oʻynaydi, chunki ular talabalar dunyoqarashini shakllantiradi va ularni jamiyatda faol fuqarolar sifatida tayyorlaydi. Biroq, texnik yoʻnalishdagi talabalarning ijtimoiy fanlarga boʻlgan motivatsiyasi, ularning oʻquv jarayonidagi ahamiyati va pedagojik metodlar bilan bogʻliq qiyinchiliklar muammo sifatida tahlil qilinadi. Maqolada shuningdek, ijtimoiy fanlarni oʻqitishda ilgʻor pedagogik yondashuvlar va metodlarning qoʻllanilishi haqida tavsiyalar beriladi.

Kalit soʻzlar: Ijtimoiy fanlar, texnik yoʻnalish, ta’lim jarayoni, pedagogik metodlar, talabalar motivatsiyasi, pedagogik yondashuvlar

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I9Y2024N42

Kirish. Ijtimoiy fanlarni oʻqitish, zamonaviy ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida, talabalarning nafaqat ilmiy bilimlarni, balki ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ham katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda global muammolar va ijtimoiy oʻzgarishlar, shu jumladan iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohada yuz berayotgan oʻzgarishlar, sotsiologik, psixologik oʻrganishlar, falsafiy tahlillar amalga oshirish zaruriyati orttiradi. Ijtimoiy fanlarni oʻqitish jarayoni nafaqat bilim berish, balki talabalarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirish, ular orasida oʻzaro hamjihatlik, muomala madaniyatini shakllantirish va fuqarolik mas’uliyatini oshirishni maqsad qiladi.

Buungi kunda oʻqitish sifatining pasayishi, taʼlim dasturlarining eskirishi, oʻqituvchilarning malakali tayyorgarlik darajasi, talabalar orasida ijtimoiy bilimlarga boʻlgan qiziqishning kamayishi kabi muammolar ijtimoiy fanlarni samarali oʻqitish jarayonini qiyinlashtiradi. Ushbu maqolada ana shunday muammolar chuqur tahlil etilib, ularni hal etish va oʻqitish jarayonini rivojlantirish bo'yicha takliflar ko'rsatib o'tiladi.

Ijtimoiy fanlarni oʻqitish jarayoni, nafaqat oʻquvchilarning ilmiy tayyorgarlik darajasini oshirish, balki jamiyatning ijtimoiy, madaniy va axloqiy muhitida ijobiy oʻzgarishlar keltirishda ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, ushbu sohada mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish yo'llarini izlash dolzarb masala hisoblanadi.

Ijtimoiy fanlar, texnika sohalariga nisbatan kamroq eʼtibor qaratilayotgan fanlar sifatida koʻrilsada, ularning ahamiyati har qachongidan ham ortmoqda. Texnologiyaning rivojlanishi, globalizatsiya va ijtimoiy muammolar ijtimoiy fanlarni oʻrganish zaruratini oshirmoqda. Shuning uchun, talabalarni ijtimoiy fanlarga qiziqtirish va ularga zamonaviy pedagogik metodlarni tatbiq etish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ijtimoiy fanlarni texnika yoʻnalishi talabalariga oʻqitishda motivatsiyani oshirish, yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalasi koʻplab olimlar tomonidan oʻrganilgan, turli nazariyalar va usullar ishlab chiqilgan. Abraham Maslov (Maslow, A. H. (1968). Towards a Psychology of Being. Van Nostr and Rernhold, New York, U.S.A, Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. Harpert Row New York.Maslow, A. H. (1987). A theory of Human)[1] ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasini sihlab chiqqan. U oʻz nazaroyasida taʼlimda motivatsiyani oshirishga doir muhim tamoyillarni taqdim etadi. Ehtiyojlar sistemasi talabalar motivatsiyasini tushunishda muxim omil hisoblanadi.

David A. Kolb (Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development) oʻz asarlarida tajribaviy oʻqitish metodlarini muhokama qiladi.-

Lev Vygotsky asarlari ijtimoiy kontekstda oʻqitish va oʻrganish jarayonlarini tushunishda muhim ahamiyatga ega boʻlgan manbalar hisoblanadi

Oʻzbek olimlaridan V. Zayniddinova, A.Nizomov, D. Mamatova kabi olimlar ijtimoiy fanlarni oʻqitishning dolzarb muammolari haqida ilmiy izlanishlar oloib borishmoqda.

Ushbu olimlarning asarlari yangi pedagogik metodlarni yaratishda va ijtimoiy fanlarni oʻqitishda yangiliklar kiritishda muhim manbalarni taqdim etadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik tadqiqotlar va maqolalar ham bu sohada yangi yondashuvlar va metodlarni ifodalaydi.[3, 77]

Shuningdek, ijtimoiy fanlarni oʻqitishda innovatsion pedagogik usullarni qoʻllagan olimlar ham mavjud. Ushbu mavzuda ilmiy tadqiqotlar va maqolalar, taʼlim tizimi bo'yicha zamonaviy yondoshuvlar bilan tanishib chiqish ham foydali boʻlishi mumkin. Oʻqituvchilar uchun maxsus mo'ljallangan metodik qoʻllanmalar va tadqiqotlar ham mavjud, ular motivatsiyani oshirishda amaliyotga mos yondoshuvlarni oʻz ichiga oladi.

Muhokama. Hozirgi vaqtda taʼlim-tarbiya jarayonida pedagogik innovatsiyalarni keng koʼlamda qoʼllash jahon taraqqiyotining global tendentsiyasiga aylandi. XX asrning ikkinchi yarmida taʼlim sohasida “innovatsion taʼlim” tushunchasi qoʼllanila boshlandi.

Innovatsion taʼlimning asosiy maqsadi taʼlim oluvchilarda kelajakkka masʼuliyat hissini va oʼz-oʼziga ishonchni shakllantirishdir. “Texnologiya” tushunchasi keng maʼnoda insonning barcha antropogen faoliyati natijasida mahsulot yaratilishi jarayonlarini qamrab oladi. Texnika va texnologiya, sanoat va transport, mashinasozlik va aviatsiya, kimyo va metallurgiya, tibbiyot va farmatsevtika, qishloq xoʼjaligi va chorvachilik, umuman, yaratuvchanlik va ijodkorlik

mehnati va metod, usul, vosita hamda jarayonlar majmuasini ifodalash uchun shu kungacha cheklanmagan miqyosda foydalanib kelinayotgan ushbu atamaning mazmun va mohiyati keng ko'lamga ega bo'lib qoldi. Pedagogik jarayonlar uchun tatbiq qilinuvchi texnologiyaning an'anaviy va noan'anaviy, tarixiy, klassik, yangi va zamonaviy turlari farq qilinmoqda. Asosiy maqsad -shaxsning ta'lim va tarbiyasi hamda uning aqlan va jismonan rivojlanishi bilan bog'liq kasbiy faoliyat ekanligini na zarda tutsak, qanday nomlanishidan qat'iy nazar, pedagogik texnologiya komil inson tushunchasiga mazmunan singib ketishi lozim.

"Pedagogik texnologiya – bu ta'lim shakllarini jadallashtirish vazifasini ko'zlagan o'qitish va bilimlarni o'zlashtirishning barcha jarayonlarini texnika va inson omillarida va ularning birgalikdagi harakatlari vositasida yaratish, tatbiq etish va belgilashning izchil metodidir"

Ma'lumki mamlakatimiz oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy fanlarni o'qitish jarayonida innovatsiyalar va ilg'or xorijiy tajribalarni qo'llash bugungi kunning dolzarb masalaridan biri xisoblanadi. Avvalo fandagi yangilik nima? Fandagi innovatsiya nima? degan savollarga javob berish lozim. Bugungi kunda amaliyotda yangilik va innovatsiya so'zlari o'rtasida farqlar mavjud. Yangilik bu fandagi eng so'nggi yutuqlar, bilimlar, usullar xisoblanadi. Ushbu yutuqlar, bilimlar, usullar amalda qo'llanilishi bilan innovatsiyaga aylanadi.

Ijtimoiy fanlarni texnik yoʻnalishdagi talabalarga oʻqitishning bugungi kundagi juda dolzarb masalalari quyidagilar:

- Motivatsiya etishmasligi: Shayxis tajriba va kuzatishlar natijasida shuni aytish mumkinki, texnika yoʻnalishi talabalarida ijtimoiy fanlarga nisbatan qiziqish va motivatsiya juda kam. Va oxirigi yillarda bu yana ham yaqqol koʻrinmoqda. Ular ko'pincha bu fanlarni oʻzlarining kasbiy faoliyati va amaliyotida foydalsiz, deb hisoblashadi. Shuning uchun, darslarda motivatsiyani oshirishga qaratilgan yangi metodlardan foydalangan holda, talabalarga ijtimoiy fanlarning ahamiyatini anglatish zarur.

Ijtimoiy fanlarni texnika yoʻnalishi talabalarida motivatsiyani oshirish uchun bir qancha samarali usullarni qoʻllash mumkin. Masalan, talabalarga ijtimoiy fanlarni amaliy misollar bilan bogʻliq holda o'rgatish, ularni real hayotdagi ijtimoiy muammolarni hal qilishga jalb qilish ijobiy samara berishi mumkin. Guruhlarda muhokama, rolli o'yinlar orqali talabalarni faol ishtirok etishga undash ularning ijtimoiy fanlarga nisbatan mun osabatini sezilarli darajada oʻzgartirishi mumkin.

Mavzularni Bog'lash texnikasi ham yaxshi samra berishi mumkin. Talabalarga texnika va ijtimoiy fanlar o'rtasidagi bogʻliqlikni tushuntirish ularda ushbu fanlarga qiziqishni orttiradi. Masalan, texnologiyaning ijtimoiy jihatlari, axborot texnologiyalarining jamiyatga ta'siri va hokazo.[2, 45]

Talabalarni ijtimoiy fanlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar yoki loyiha ishlarini olib borishga rag'batlantirish ham ushbu sohada sezilarli natijalarga olib keladi. Natijada talabalar oʻz bilimlarini amaliyotda qo'llash malakalariga ega boʻladi.

Pedagoglar ijtimoiy fanlar ko'rib chiqayotgan mavzularni talabalar uchun qiziqarli va dolzarb boʻlishini ta'minlashlari kerak. Aynan tahlil qilinayotgan mavzuga oid qiziqarli faktlar yoki ayni kunda davom etyotgan qandaydir ijtimoiy-siyosiy jarayonlar bilan bogʻlash maqsadga muvofiq.

Talabalarni soha mutaxassislari zamonaviy til bilan aytganda mentorlar va ekspertlar bilan uchrashuvlar tashkil etish, seminarlar o'tkazish orqali motivatsiyani oshirish mumkin.

Turli sohalardagi talabalar o'rtasida tajriba almashish dasturlarini tashkil etish ham mutaxassislar fikricha yaxshi natijalar berishi mumkin.

Ta’lim jarayonida muvaffaqiyatlarga erishgan talabalarni rag'batlantirish va mukofotlash tizimini joriy etish ijtimoiy fanlarga qiziqishni yanada orttiradi. Masalan, oraliq yoki yakuniy nazoratlardan ozod qilish yoki talabalr uchun qiziq boʻlgan kitoblar sovgʻa qilish shular jumlasidandir.

Talabalar orasida ilmiy izlanishlarga istihyoqi borlari bilan aloxida ishlash, ularni mustaqil ravishda izlanishga undash va ularning qiziqishlari asosida qo'shimcha materiallar bilan ta'minlash ham ularga katta turtki vzafisani bajaradi.

Yuqorida keltirilgan usullarni qo'llash orqali talabalarning ijtimoiy fanlarga qiziqishlarini oshirish va oʻquv jarayonida faol ishtirok etishlarini taʻminlash mumkin.[5]

An'anaviy ta’lim metodlari, masalan, ma’ruza, test va yozma ishlar, ko'pincha talabalar uchun qiziqarli emas. Yangicha pedagogik metodlarni, jumladan, interaktiv oʻquv usullarini joriy etish, rolli o'yinlar, va guruhli ishlarni qo'llash talabaalr uchun ham oʻqituvchi uchun ham jud amanfaatli boʻladi.

Ijtimoiy fanlar bilan texnikaviy bilimlarni bog'lash oʻquv jarayoniga yanada samarali kirish imkonini beradi. Talabalar oʻz mutaxassisliklariga mos ravishda ijtimoiy fanlarning amaliyotdagi ahamiyatini ko'rishlari uchun masalalar (real voqelikdagi jarayon, vaziyat) yechishni oʻrganishlari zarur.

Zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan, jumladan, onlayn platformalar, multimedia vositalari va ta’lim dasturlaridan foydalanish, darslarni yanada qiziqarli va interaktiv tushunishni ta'minlaydi. Bu, ayniqsa, texnika talabalari uchun muhimdir, chunki ular ko'proq qisqartirilgan va amaliy yondashuvlarni afzal ko'radilar.[4, 3-5]

Natijalar. Ta’lim jarayoniga innovatsion metodlarni joriy etish zamonaviy ta’limning qo’yayotgan eng katta talabidir. Darslarda gamifikatsiya, digital o'yinlar, va kartochkalar kabi innovatsion metodlarni qo'llash orqali talabalar ko'proq qiziqish va ishtiyoq bilan ijtimoiy fanlarga kirishlari mumkin.

Talabalar oʻquv jarayonida jamoaviy loyihalar ustida ishlashlari orqali ijtimoiy muammolarni hal qilishda oʻz bilimlarini qo'llashlari mumkin. Bu oʻz navbatida, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Yosh mutaxassislardan iborat mentorlik tizimlari orqali talabalar jamiyatdagi muammolarni talqin etishlari va ijtimoiy fanlar bilan bog'lanishlari muhimdir. Samarali baholash metodlari ham bu jarayonda muxim ahamiyatga ega. Talabalarning oʻz-oʻzini baholashlari, oʻzaro baholashlar va interaktiv nazorat metodlarini tatbiq etish orqali oʻquv jarayonini yanada samarali qilish mumkin.

Xulosa. Ijtimoiy fanlarni texnika yoʻnalishi talabalariga yangi metodlar asosida o'qtish dolzarb masala boʻlib qolmoqda. Yangi pedagogik yondashuvlar va innovatsion metodlar yordamida, ijtimoiy fanlar ta’lim jarayonining muhim qismiga aylanishi mumkin. Bu esa, talabalarimizning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirib, ularni kelajakda yanada muvaffaqiyatli mutaxassislar etib tayyorlashga yordam beradi.

Ijtimoiy fanlarni oʻqitish jarayonidagi dolzarb muammolar, ta’lim tizimining umumiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Oʻqitish uslublarining noqulayligi, oʻquv dasturining zamon talablariga javob bermasligi va oʻqituvchilar malakasining pastligi kabi omillar, talabalarni ijtimoiy haqiqatdan uzib qo'yishi, ularda tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda to'siqlar yaratishi mumkin. Shuning uchun, ijtimoiy fanlarni oʻqitishda dolzarb

muammolarni hal etish, ta'lim sifatini oshirish va talabalarni jamiyatning faol a'zolari qilish uchun zaruriy choralar ko'rishni talab etadi. Kelgusida, ijtimoiy fanlarni o'qitishda innovatsion yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalar va interfaol metodlarning qo'llanilishi dolzarb muammolarni bartaraf etishga va ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Maslow, A. H. (1968). Towards a Psychology of Being. Van Nostr and Rernhold, New York, U.S.A Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. Harpert Row New York. Maslow, A. H. (1987). A theory of Human
2. Muktar, N. (2014). Abraham Harold Maslow theory of Need and its implication to Nigerian primary school children. Department of Adult Education and Extension Services, Usman Danfodiyo University Sokoto, University Press.
3. Bozimo, G. O. (2002). Social Studies theories and perspectives. Onitsha. Outright Publishers Ltd.
4. Ibragimovna Y. G. IJTIMOIY FANLARNI O'QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH //worldly knowledge conferens. – 2024. – Т. 8. – №. 1. – С. 681-683
5. Gulchehra S. IQTISODIY FANLARNI O'QITISHDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH XUSUSIYATLARI //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2024. – Т. 4. – №. 1. – С. 114-123

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).